

**Universitat de les
Illes Balears**

Facultat d'Educació

Memòria del Treball de Fi de Grau

Proposta Didàctica a l'Aula d'Educació Primària: La Música per a l'Educació Emocional

Laura Bestard Nieto-Moreno

Grau d'Educació Primària

Any acadèmic 2018-19

DNI de l'alumne: 43223162K

Treball tutelat per Noemy Berbel Gomez

Departament de Música

S'autoritza a la Universitat a incloure aquest treball per la consulta en accés obert i la seva difusió en línia, amb finalitats exclusivament acadèmiques i de investigació	Autor	Tutor

RESUM

És important conscienciar a les escoles de la importància que té treballar l'educació emocional amb els alumnes per ajudar-los a expressar els seus sentiments, i la música és un recurs que pot ajudar a desenvolupar-ho. Partint d'una recerca d'informació, es presenta una proposta didàctica amb un conjunt d'activitats amb l'objectiu de relacionar la música i les emocions. Consisteix en desenvolupar les competències emocionals de l'alumnat a partir de la música. Trobam una recerca d'informació sobre diferents autors i una proposta didàctica que recull un conjunt d'activitats que tenen com a objectiu treballar i potenciar l'educació emocional. No s'ha dut a terme però s'espera que es pugui realitzar i que es compleixin els objectius marcats.

Paraules clau: Música, Educació Emocional, Alumnes, Mestre.

ABSTRACT

It is important to work emotional education with students to help them express their feelings, and music is a resource that can help you develop it. On the basis of an information search, a didactic proposal is presented with a set of activities that relate music and emotions. It consists of developing the emotional competences of students from music. We find a search for information on different authors and a didactic proposal that includes a series of activities that aim to work and strengthen emotional education. It has not been carried out but it is hoped that it can be done and the targets set will be met.

Keywords: Music, Emotional Education, Students, Teacher.

ÍNDIX

1. TEMA I JUSTIFICACIÓ.....	4
2. OBJECTIUS.....	6
3. METODOLOGIA.....	7
4. MARC TEÒRIC.....	8
4.1. Marc legal de l'educació musical.....	8
4.2. L'educació emocional al currículum.....	9
4.3. Música per a l'educació.....	12
4.4. L'educació emocional.....	13
4.5. La música i les emocions.....	14
4.6. La música per l'educació emocional a l'Educació Primària.....	16
5. PROPOSTA DIDÀCTICA.....	19
5.1 Introducció.....	19
5.2 Objectius.....	19
5.3 Continguts.....	19
5.4 Competències.....	21
5.5 Metodologia.....	22
5.5.1 Seqüenciació d'activitats per sessions.....	23
5.6 Sessions.....	24
5.7 Avaluació.....	33
6. CONCLUSIONS.....	35
7. BIBLIOGRAFIA.....	37

1.TEMA I JUSTIFICACIÓ

El tema i la matèria elegida és com treballar l'educació emocional a través de la música, degut a la necessitat de fomentar l'expressió de les emocions dels infants, ja que es pot observar que en alguns casos els alumnes de l'Educació Primària tenen alguns obstacles per identificar les seves emocions i exterioritzar-les.

Davant d'això, els mestres es troben sovint amb situacions on els alumnes tenen bloquejos emocionals i no saben com actuar, i la música és una via per ajudar tant als mestres a l'hora d'ensenyar com als alumnes perquè puguin transmetre i expressar allò que senten.

He escollit treballar la música relacionada amb les emocions a primària perquè, així com diu Pastor-Arnau (2019:6):

La música és un vehicle de comunicació. És un llenguatge que a través dels seus elements naturals (melodia, ritme, harmonia, timbre i forma) ens facilita l'expressió de la pròpia personalitat a través d'altres canals de comunicació. Els estímuls musicals evoquen emocions específiques que permeten avaluacions afectives, cognoscitives i fisiològiques en temps real. Això significa que hi ha una connexió entre les emocions i el control d'aquestes emocions, i la música.

Les dificultats d'alguns infants són més marcades que d'altres. Per aquest motiu, treballar la part emocional a partir de la música podria ajudar al seu procés de desenvolupament tant personal com acadèmic.

A més, l'educació música té un paper molt important perquè tots els alumnes es puguin integrar en l'àmbit escolar i aprenguin a treballar les seves pròpies emocions, tal com afirma Blasco (2016), l'educació ha de respectar les diferències i garantir la igualtat d'oportunitats per tots els alumnes. I la música pot ajudar a la integració dels nens amb discapacitat en

l'àmbit escolar, ja que l'experiència sensorial pot proporcionar un desenvolupament emocional, psicològic i social equilibrat (Blasco, 2016).

Perquè els alumnes puguin treballar i millorar el seu desenvolupament acadèmic i personal és necessari l'aprenentatge del treball amb les pròpies emocions i amb les de les altres persones, i un recurs per aconseguir-ho pot ser la musicoteràpia, defensada per Azorin (2015:238), que ens explica que “la musicoteràpia incrementa la qualitat de vida, en aquest cas dels alumnes, i afavoreix la comunicació i millora les capacitats expressives.”

D'aquesta manera, es pot afirmar que la música és un recurs essencial i necessari per l'educació, per ajudar a l'ensenyament i sobretot per fomentar l'educació emocional dels infants.

Per tant, aquest TFG està enfocat a una recerca d'informació sobre la música com a recurs d'ensenyança i recurs emocional per l'educació primària per tot mena d'alumnat. L'objectiu principal és fer una proposta d'aula a partir de la indagació de diferents mètodes per treballar les emocions a l'aula de música.

2.OBJECTIUS

Segons el marc legal curricular, el *Decret 32/2014 de 18 de Juliol*, pel qual s'estableix el currículum de l'Educació Primària a les Illes Balears, a l'article 4 i referent als objectius, l'educació primària ha de contribuir a desenvolupar en els alumnes una sèrie de capacitats.

Pel que fa aquest treball es destaca l'objectiu 14:

- Desenvolupar les capacitats emocionals i afectives en tots els àmbits de la personalitat en les relacions amb els altres.

Els objectius d'aquest treball es divideixen en objectiu general i objectius específics.

L'objectiu general és:

- Crear una proposta d'aula per treballar l'educació emocional a través de la música clàssica per l'Educació Primària.

Referent als objectius específics:

- Destacar la importància que té l'educació emocional a l'Educació Primària i conèixer com pot ajudar la música a transmetre i a expressar les emocions dels infants.

3.METODOLOGIA

En aquest treball de fi de grau sobre la música i les emocions, en primer lloc, i com a base del treball, trobam el marc teòric. Consisteix en una recerca d'informació sobre diferents autors que parlen de com repercuteix la música en l'educació, de l'educació emocional, d'aquesta relació entre música i emocions i finalment de com es treballa a l'educació primària. Totes aquestes dades han servit per llavors crear la proposta didàctica.

A continuació, la part més destacada és l'elaboració d'una proposta didàctica destinada a una classe d'Educació Primària amb el principal objectiu de desenvolupar l'educació emocional. Aquesta proposta recull una sèrie d'activitats per dur a terme a la classe de música per treballar i potenciar les emocions a través d'una metodologia interactiva, motivadora i cooperativa. En aquest apartat també queden recollits els objectius, els continguts, les competències i l'avaluació de la proposta.

Finalment, malgrat que aquesta proposta no s'ha posat en pràctica, s'han plantejat una sèrie de conclusions finals que engloben el treball i una reflexió personal d'allò que s'ha après.

4. MARC TEÒRIC

En aquest apartat veurem com es treballa el tema de la música i de l'educació emocional per part de diferents autors.

4.1. Marc legal de l'educació musical

Per començar, per situar-nos en la legislació, anomenaré el tractament que les lleis educatives més importants dels darrers anys fan sobre l'educació musical.

Primer, la Llei General d'Educació de 1970 va introduir la música com una àrea més en l'ensenyament a l'EGB.

Llavors amb la LOGSE (Llei Orgànica General del Sistema Educatiu) el 1992 es va incorporar la música a l'ensenyament general, tant a Primària com a Secundària. Va ser la primera vegada que la música es convertia en una assignatura obligatòria. En aquell moment es va produir una millora de la cultura musical en l'àmbit escolar.

Quan va arribar la LOE (Llei Orgànica d'Educació) de 2006, les hores de l'assignatura de música en l'Educació Primària es varen reduir i es va compartir una hora setmanal amb l'educació plàstica.

Amb la LOMCE (Llei Orgànica per a la Millora de la Qualitat Educativa, 2013) s'arracona l'assignatura música deixant de ser troncal en les escoles i els instituts.

En lloc d'avançar cap a una millora, la música està arribant pràcticament a la seva desaparició. L'educació musical és una activitat que cada vegada aporta més riquesa cultural i hauria de tenir més pes en el sistema educatiu.

4.2 L'educació emocional en el currículum d'Educació Primària

És essencial que dins el currículum d'Educació Primària i de les diferents àrees es treballin objectius i continguts que estiguin relacionats amb l'educació emocional per poder dur-ho a terme a les escoles.

Segons el Decret 32/2014, de 18 de juliol, pel qual s'estableix el currículum de l'educació primària a les Illes Balears, en l'article 4 es troben els següents objectius:

1. Conèixer i apreciar els valors i les normes de convivència, aprendre a obrar-hi d'acord, preparar-se per a l'exercici actiu de la ciutadania i respectar els drets humans, així com el pluralisme propi d'una societat democràtica.
2. **Desenvolupar hàbits de treball individual i d'equip, d'esforç i de responsabilitat en l'estudi, així com actituds de confiança en si mateixos, sentit crític, iniciativa personal, curiositat, interès i creativitat en l'aprenentatge i esperit de superació i emprenedor.**
3. Adquirir habilitats per a la prevenció i per a la resolució pacífica de conflictes, que els permetin desenvolupar-se amb autonomia en l'àmbit familiar i domèstic, així com en els grups socials amb els quals es relacionen.
4. Conèixer, comprendre i respectar les diferents cultures i les diferències entre les persones, la igualtat de drets i oportunitats d'homes i dones i la no discriminació de persones amb discapacitat.
5. Conèixer i utilitzar de manera apropiada la llengua catalana, pròpia de les Illes Balears, i la llengua castellana, tant oralment com per escrit, de manera que puguin ser emprades com a llengües de comunicació i d'aprenentatge, i desenvolupar hàbits de lectura.
6. Adquirir en almenys una llengua estrangera la competència comunicativa bàsica que els permeti expressar i comprendre missatges senzills i desenvolupar-se en situacions quotidianes.

7. Desenvolupar les competències matemàtiques bàsiques i iniciar-se en la resolució de problemes que requereixin operacions elementals de càlcul, coneixements geomètrics i estimacions, així com ser capaços d'aplicar-los a les situacions de la vida quotidiana.
8. Conèixer els aspectes fonamentals de les ciències naturals, les ciències socials, la geografia, la història i la cultura, especialment els corresponents a les Illes Balears, reforçar el sentiment de pertinença a l'àmbit cultural i lingüístic català i entendre la diversitat lingüística i cultural com un dret dels pobles i dels individus.
9. Iniciar-se en la utilització, per a l'aprenentatge, de les tecnologies de la informació i la comunicació i desenvolupar un esperit crític davant els missatges que reben i elaboren. Valorar la necessitat de fer un ús segur i responsable de les tecnologies digitals, tenint cura de gestionar la pròpia identitat digital i respectant la dels altres.
10. Utilitzar diferents representacions i expressions artístiques i iniciar-se en la construcció de propostes visuals i audiovisuals.
11. Valorar la tasca ben feta com a condició necessària per a l'aprofitament eficaç dels aprenentatges.
12. Valorar la higiene i la salut, acceptar el propi cos i el dels altres, respectar les diferències i emprar l'educació física i l'esport com a mitjans per afavorir el desenvolupament personal i social.
13. Conèixer i valorar els animals més propers a l'ésser humà i adoptar formes de comportament que n'afavoreixin la cura.
- 14. Desenvolupar les capacitats emocionals i afectives en tots els àmbits de la personalitat en les relacions amb els altres, així com una actitud contrària a la violència, als prejudicis de qualsevol tipus i als estereotips relacionats amb la diversitat sexual i de gènere.**
15. Fomentar l'educació viària i actituds de respecte que incideixin en la prevenció dels accidents de trànsit.
16. Desenvolupar-se com a persones lliures, creadores del seu propi futur.

Com es pot observar, el treball amb les emocions apareix poques vegades dins el currículum d'Educació Primària, només els objectius marcats en negreta es poden relacionar. Seria convenient que es fessi més referència a l'educació emocional ja que a les escoles es basen en el currículum i és important que quedin reflectits més objectius orientats a l'educació emocional.

I referent al currículum d'Educació Artística, es fa esment a l'educació emocional?

Segons el Decret 32/2014, de 18 de juliol, pel qual s'estableix el currículum de l'educació primària a les Illes Balears, els objectius del currículum d'Educació Artística relacionats amb les emocions són:

	OBJECTIUS
Educació artística	<p>-Indagar i experimentar les possibilitats del so, la imatge i el moviment com a elements de representació i comunicació, i utilitzar-les per expressar amb autonomia vivències, idees i sentiments.</p> <p>-Explorar i conèixer materials i instruments diversos, i adquirir tècniques i codis específics dels diferents llenguatges artístics per utilitzar-los amb finalitats expressives i comunicatives, lúdiques i creatives.</p> <p>-Mantenir una actitud activa i positiva que estimuli la percepció, la imaginació, la indagació i la sensibilitat i que permeti forjar un gust propi.</p> <p>-Desenvolupar una actitud d'autoconfiança i de respecte amb la producció artística personal i aliena, i promoure capacitats de diàleg per rebre i expressar crítiques i opinions constructives.</p> <p>-Planificar i fer produccions artístiques, individualment o cooperativa, assumint diferents rols i col·laborant en la resolució dels problemes que vagin sorgint per aconseguir un producte final satisfactori.</p>

Aquest objectius són els que es poden relacionar amb el treball de l'educació emocional, que consisteixen en utilitzar l'educació musical o plàstica com a forma d'expressió. Trobam referències de les emocions que apareixen puntualment i les produccions artístiques es podrien aprofitar més ja que són un gran recurs per ajudar a transmetre o expressar les emocions als alumnes.

4.3 Música per l'educació.

Actualment la música la trobam en molts d'àmbits dins les nostres vides, on destacam l'àmbit de l'educació. I quin paper tan important pot tenir la música en l'educació?

L'acció musical pot ajudar a una sèrie de factors dins el context educatiu, de caràcter: atencional, cognitiu, emocional, conductual i comunicatiu. (Hillecke, Nickel i Bolay 2005, citat en Azorin, 2015).

Ivette (2015:66) en el seu article "Educar en la música: una aproximació crítica al talent i l'educació musical", ens parla de la importància de la música i afirma el següent: "la música es una constante en todas las culturas; como potencial, está presente en todos los seres humanos en distintos grados y formas" per tant podem donar-li a la música un paper essencial.

Els infants des de petits, poden desenvolupar una sèrie d'habilitats musicals com la sensibilitat al so, el timbre, el to i el ritme. La música es pot convertir en un recurs que pot ajudar en àrees del currículum, com les Matemàtiques, la Llengua, la Història, la Geografia, etc. I també té una relació amb les emocions, per a expressar-les, canalitzar-les, educar-les i crear entorns emocionals positius (Vilchez,2010).

Perquè tal com diu Barcena (2006:33):

Con la música se abordan problemas de aprendizaje, lenguaje o psicomotores, además de ayudar a niños hiperactivos y con otras dificultades escolares. La terapia musical se utiliza para despertar la atención, mejorar la concentración y estimular la memoria, así como para estimular las facultades de asociación e imaginación.

D'aquesta manera els autors destaquen que la música és un recurs important que pot ajudar a l'alumne a desenvolupar les seves capacitats. La música la podem trobar en tots els àmbits educatius, per tant podem dir que és imprescindible per aconseguir una bona educació.

4.4 L'educació emocional

Respecte a l'educació ens centrarem en l'educació emocional. Tal com ens diu Agulló (2016) educar sempre significa fer-ho emocionalment, per tant, l'educació emocional no ha de ser una assignatura més, si no que ha de formar part i ha d'acompanyar a l'ensenyament. Es tracta d'acompanyar aquesta necessitat d'ensenyar més enllà que uns continguts manats i de potenciar el desenvolupament emocional com a element imprescindible de l'aprenentatge.

Per tant, l'educació emocional és una part indispensable en l'educació, tal com afirma Català (2014):

L'educació emocional ocupa, pel seu impacte en el desenvolupament harmònic del nostre alumnat i per la importància per a la convivència en els nostres centres i més enllà d'ells, un lloc preponderant entre els objectius de l'escola.

Podem classificar les emocions segons en Ekman (citada de Caruana i Gomis, 2014) que les va classificar segons les expressions facials universalment reconegudes: por, ira, alegria, tristesa, fàstic i sorpresa.

Les competències emocionals s'estructuren en cinc grans competències (Bisquerra i Pérez, 2007 citada a Lòpez Cassà, 2016): autonomia personal, competència social, consciència emocional, regulació emocional, i competències per la vida i el benestar.

Relacionat amb l'educació emocional està la intel·ligència emocional, "que es considera un desenvolupament sobre com utilitzar òptima i adaptativament les emocions" (Fernández, García, Jiménez, Martín y Domínguez, 2010 citada en Bonastre, 2015:53).

Però així com afirma Bisquerra (2005) en el seu article “La educación emocional en la formación del profesorado” per poder ensenyar i aplicar competències i programes d'educació emocional a les escoles, primer de tot es requereix una formació del professorat, tant una formació prèvia com una formació permanent. Les competències emocionals es troben molt absents en els mestres, per tant, és necessari que primer els professionals es formin per llavors poder potenciar un millor desenvolupament del alumne.

Per acabar, es pot afirmar i recalcar que l'educació emocional és una resposta educativa a les necessitats socials de les escoles. I aquesta regulació emocional és possible a través de l'educació emocional. Per tant, és necessari tenir consciència de la importància de l'educació emocional i invertir esforços i temps. És imprescindible establir un compromís entre els professors i les famílies per poder posar en pràctica una educació emocional efectiva. I quan aquests han adquirit competències emocionals poden ajudar als seus fills i alumnes a desenvolupar les seves competències emocionals. L'educació emocional es pot aplicar en diferents situacions: prevenció, convivència, comunicació afectiva, resolució de conflictes, presa de decisions, etc. Consisteix en desenvolupar l'autoestima i adoptar una actitud positiva davant la vida (Bisquerra, 2011).

4.5 La música i les emocions

Una vegada hem parlat de la música i l'educació emocional sorgeix la següent qüestió: existeix una relació entre la música i les emocions?

Segons Tizón (2015:1):

La música es un acto inevitablemente emocional. Surge del mundo emocional del compositor, improvisador o intérprete, se transforma en un fenómeno físico, es atrapado delicadamente por el oído y lo convierte, una vez aplicada la criba cultural, en una nueva emoción, la engendrada por el propio oyente.

Els músics són experts que poden demostrar que ells són capaços de comunicar una sèrie d'emocions, a través d'elements musicals com l'articulació, el tempo, el timbre, entre altres. (Juslin, i altres, 2006; Timmers i Sadakata, 2014; Viellard i altres, 2012, citat en Bonastre, 2015).

Berciano, Ramos, Jiménez i Jiménez-Juan (2015) ens parla en el seu article "Las emociones a través de la historia de la música" que dins la societat, les persones a través de la música transmeten el seus propis missatges expressant els seus sentiments i les seves emocions. Per tant, la música apareix tant a l'entorn familiar, com a l'entorn laboral, a les celebracions, als esdeveniments, etc.

D'aquesta manera, la música és capaç d'expressar i de provocar emocions molt diverses. Pot influir en la vida d'una persona, afectant d'una manera positiva o negativa en les seves emocions, intervenint en diferents aspectes personals, com la ment, el cos i l'esperit (Mosquera, 2013).

A més, molts dels beneficis de la música són facilitar l'expressió de les emocions i els sentiments, però també energitzar el cos i la ment, aliviar els temors i ansietats, relaxar i disminuir la percepció del dolor (Yáñez, 2011, citat de Mosquera, 2013).

Per tant, a partir d'aquestes reflexions podríem respondre la qüestió que ens hem fet al començament i concloure que sí que hi ha un gran lligam entre la música i les emocions. I que a més són dos fets que podem trobar conjuntament en diferents àmbits dins la nostra societat.

Parlant de les escoles, es podria dir que l'educació infantil i primària als centres escolars es sol centrar sobretot a l'ensenyament dels coneixements, es a dir, prioritzen la part teòrica i els bons resultats acadèmics però deixen de banda les parts emocionals i expressives dels alumnes.

I tal com diu Pastor-Arnau, Bermell, González (2018:3);

L'alumne passa a les aules gran part de la seva infància, període on es desenvolupa emocionalment. És precisament en aquest context d'interacció social on el nen experimenta situacions escolars que generen determinades emocions, sentiments i estats d'ànim que influeixen en el desenvolupament integral de la seva personalitat.

A partir d'aquí, per desenvolupar aquestes competències emocionals dels alumnes es planteja treballar l'educació emocional a les aules i la música és un recurs que pot ajudar a potenciar i fomentar aquest tractament de les emocions dels infants a les escoles en qualsevol nivell.

La música, a través dels seus elements naturals (melodia, ritme, harmonia, timbre i forma) ens facilita l'expressió de la pròpia personalitat usant l'evocació i expressió de les emocions com a canal de comunicació. En el procés d'escolta, la música incideix en el cervell per a produir emocions, sentiments i estats emocionals. Els estímuls musicals evoquen emocions específiques que permeten avaluacions afectives, cognitives i fisiològiques en temps real. Això significa que existeix una relació entre les emocions i el control d'aquestes i la música. (Pastor Arnau, Bermell i González, 2018:6).

4.6 La música per l'educació emocional a l'Educació Primària.

I com es pot enfocar la música per fomentar i potenciar l'educació emocional a l'educació primària?

L'educació emocional es pot donar en les primeres etapes educatives fins tota l'escolarització (López-Cassá, 2016). Es podria dir que és un fet que s'hauria de treballar sempre de forma continua, des de que ets un infant fins a una persona major.

Els infants, entre 6 i 12 anys, viuen el moment de desenvolupament de la seva personalitat. Per tant, les escoles, han de basar l'aprenentatge en la part cognitiva i acadèmica, i també en la part afectiva. En totes les etapes de desenvolupament d'un nin, els factors emocionals formen part d'una part essencial i constitueixen la base per la formació de la seva personalitat. (Renom, 2007)

Pastor-Arnau, Bermell i González (2018) ens parlen del Programa de Educació Emocional a través de la música en educació primària (PEEM) i explica què és un programa de innovació educatiu dissenyat per intentar reduir i eliminar les mancances del sistema educatiu en l'àrea d'Educació Emocional, i d'aquesta manera s'afavoreix una educació integral, inclusiva, i facilitadora de la convivència i de la relació interpersonal.

Aquest programa està format per unes activitats musicals que ajuden a l'alumne a conèixer les seves emocions i regular-les amb la finalitat de poder compartir-les i aconseguir que els alumnes associïn les emocions bàsiques amb situacions de la vida real per afavorir el desenvolupament integral de la seva personalitat i la millora del rendiment escolar. (Pastor-Arnau, Bermell i González, 2018)

Un altre autor destacat que parla sobre aquest tema és en Duran. Duran (2016) fa una sèrie de propostes per treballar les emocions a les escoles a partir de la música:

- Parla de les meditacions amb música relaxant, per emprar a principi i final de cada sessió amb l'objectiu d'escoltar a la ment, de connectar amb nosaltres mateixos, una proposta de viatge, per connectar amb emocions positives que ajudin a començar la sessió.
- Un altre taller és el conjunt instrumental que consisteix a fer improvisacions amb instruments amb els companys, amb la finalitat de tocar amb el propi instrument allò que se sent en cada moment.

- I per acabar, una altre activitat interessant que proposa és l'expressió corporal, que consisteix en expressar-se a partir del moviment del cos, escoltant i seguint músiques diverses; alegres, tristes, etc.

Per finalitzar, a partir d'aquesta recerca podem afirmar que és molt important treballar les emocions dels infants per ajudar al seu aprenentatge personal, i la música és un recurs essencial per dur-ho a terme.

Existeixen diverses maneres i activitats per fomentar l'educació emocional a les escoles per tot l'alumnat, però primer és necessari formar-se com a mestres per llavors poder transmetre-ho.

5.PROPOSTA DIDÀCTICA

5.1 Introducció

Aquesta proposta didàctica és per dur-la a terme a l'aula de música amb tots els alumnes, destinada pels que cursen cinquè de primària, encara que es pot adaptar per altres cursos ja que es considera que és un aspecte molt important que s'ha de treballar a totes les edats.

Està enfocada a treballar la relació entre la música i l'educació emocional. S'ha escollit tractar aquest aspecte perquè es considera que és molt important treballar les emocions amb els alumnes des de petits, i la música és un recurs essencial per dur-ho a terme a les escoles.

En aquesta proposta didàctica hi podem trobar un conjunt d'activitats on es treballa l'educació emocional a partir la música clàssica. S'ha triat aquest estil de música perquè expressa molt i també és una forma d'acostar aquest tipus de música als alumnes.

La finalitat és aconseguir que els nins i nines desenvolupin la competència emocional i aprenguin a explorar, expressar e identificar les seves emocions i la dels altres.

5.2 Objectius

L'objectiu principal d'aquesta proposta didàctica es crear una sèrie d'activitats per treballar les emocions bàsiques a través de diferents peces de música clàssica.

5.3 Continguts

Segons el *Decret 32/2014 de 18 de Juliol* pel qual s'estableix el currículum de l'educació primària a les Illes Balears, els continguts de l'educació musical es divideixen en tres blocs:

- Bloc 1. "Escolta"
- Bloc 2. "Interpretació musical"
- Bloc 3. "La música, el moviment i la dansa"

Els continguts que es treballen relacionats amb l'objectiu d'aquesta proposta didàctica són els següents:

Bloc 1. "Escolta":

- Actitud atenta i silenciosa i respecte de les normes de comportament durant l'audició musical.

Bloc 2. "Interpretació musical":

- Iniciació en el reconeixement i classificació d'instruments acústics i electrònics i segons la família, de diferents registres de la veu adulta (soprano, contralt, tenor i baix) i d'algunes de les agrupacions vocals i instrumentals més comunes en l'audició de peces musicals.
- Assumpció de responsabilitats en la interpretació individual i en grup i respecte per les aportacions pròpies i les dels altres.
- Recerca individual i col·lectiva d'informació, en paper i en suport digital, sobre instruments, compositors, intèrprets i esdeveniments musicals.

Bloc 3. "La música, el moviment i la dansa":

- Elaboració de produccions musicals i escenogràfiques senzilles a partir de la percepció sensorial, la imaginació, les experiències, la realitat, les idees i les emocions, preveient els recursos necessaris i avançant amb confiança i satisfacció en el procés de producció.

5.4 Competències

Segons el Decret 32/2014, de 18 de juliol, pel qual s'estableix el currículum de l'educació primària a les Illes Balears les competències del currículum de l'educació artística que intervenen en aquesta proposta didàctica són:

- **Competència en comunicació lingüística:** per pensar, comprendre, reflexionar i comunicar els resultats. Inclou l'ús de les normes i la riquesa dels intercanvis comunicatius.
- **Competència d'aprendre a aprendre:** aprenentatge continu per establir un pla de treball que es revisa i es modifica sempre que sigui necessari. Utilitzar l'aprenentatge per relacionar-ho amb altres situacions de la vida quotidiana de l'alumne.
- **Competència digital:** ús de les tecnologies per cercar informació d'elements relacionats amb la música o les emocions. Recurs per ampliar coneixements i crear situacions creatives i motivadores.
- **Competències socials i cíviques:** desenvolupament de les relacions socials entre els alumnes amb una actitud positiva i oberta davant diferents solucions. Respecte, cooperació, compromís i responsabilitat.
- **Competència de sentit d'iniciativa i esperit emprenedor:** actuar amb autonomia, tenir iniciativa, ganes d'intervenir i de participar. Observar les millores i ser flexibles davant altres respostes.
- **Competència de consciència i expressions culturals:** percepció i comprensió del món que els envolta, aprenentatge de les seves emocions i la dels altres, i ampliar les seves possibilitats d'expressió i de comunicació amb el seu entorn

5.5 Metodologia

Segons l'article 7 del *Decret 32/2014 de 18 de Juliol* pel qual s'estableix el currículum de l'educació primària a les Illes Balears, els principis metodològics i pedagògics de l'educació primària s'han de fonamentar en una "metodologia didàctica, reflexiva, comunicativa, activa i participativa".

Pel que fa el currículum de l'educació artística les orientacions metodològiques determinen que "el tractament de l'assignatura ha d'anar encaminat a desenvolupar la competència artística dels alumnes partint dels coneixements previs i les vivències personals"

Per tant, la metodologia utilitzada en aquesta proposta didàctica és activa, interactiva, motivadora i cooperativa, capaç de potenciar experiències emocionals a través de la música. La dinàmica de les activitats serà tan individual com grupal, adquantse als coneixements previs dels alumnes, als seus nivells de desenvolupament i al ritme d'aprenentatge de cada alumne.

Està pensat perquè els alumnes NESE (Necessitats Educatives de Suport Educatiu) puguin participar sense necessitat de fer cap adaptació individual, ja que són activitats multisensorials on tot els alumnes hi poden accedir i poden desenvolupar les seves capacitats.

L'aprenentatge de l'alumne serà actiu amb la finalitat de que desenvolupi les seves capacitats. La mestra actuarà com a guia o model mostrant activitats dinàmiques on el nin sigui el protagonista del seu procés d'aprenentatge.

El fil conductor de les sessions és la música clàssica, on es treballaran una sèrie de peces musicals dels següents compositors: Vivaldi, Beethoven, Mozart, Bach, Chopin, Haydn i Franz Liszt. A partir d'aquestes diverses composicions de música clàssica es treballaran les emocions.

La dinàmica de les sessions sempre serà la mateixa, escoltar la peça musical per esbrinar de quina emoció es tracta i llavors treballar aquella emoció a partir d'una reflexió conjunta i una activitat.

L'objectiu és fer l'alumne protagonista del seu aprenentatge i utilitzar la música per potenciar les seves emocions.

5.5.1) Seqüenciació d'activitats per sessions

Respecte a la temporalització que es durà a terme, l'elaboració d'aquesta proposta es dividirà en nou sessions (taula 1). Aquestes tindran una duració de 55 minuts cada una amb els seus objectius i els materials corresponents. A la primera sessió s'introduirà la música clàssica i els compositors relacionats, partint dels coneixements previs dels alumnes. Les dues sessions següents que es duran a terme són una introducció de les emocions bàsiques, en les sessions quatre, cinc, sis, set i vuit es treballarà una emoció en concret amb les seves activitats respectives i per finalitzar, a la darrera sessió els alumnes hauran de realitzar un mural.

Taula 1

Temporalització de les sessions

	ACTIVITAT	OBJECTIUS	MATERIAL	TEMPS I ESPAI
SESSIÓ 1	LA MÚSICA CLÀSSICA	-Conèixer la música clàssica i alguns dels seus compositors	-Ordinador	Classe, 55 minuts
SESSIÓ 2 i 3	QUÈ SÓN LES EMOCIONS?	-Treballar totes les emocions en conjunt. -Treball cooperatiu.	-La Primavera de Vivaldi -Targetes de les emocions -Instruments	Classe, dues sessions de 55 minuts.
SESSIÓ 4	LA TRISTESA	-Treballar l'emoció de la tristesa.	-Moonlight Sonata de Beethoven	Classe, 55 minuts.

SESSIÓ 5	L'ALEGRIA	-Treballar l'emoció de l'alegria. -Treball cooperatiu.	- Rondo Alla Turca de Mozart	Classe, 55 minuts.
SESSIÓ 6	LA POR I EL FÀSTIC	-Treballar l'emoció de la por. -Treballar l'emoció del fàstic.	-Tocata and Fugue in D Minor de Bach - Nocturne op. 9 no. 2 de Chopin	Classe, 55 minuts.
SESSIÓ 7	LA SORPRESA	-Treballar l'emoció de la sorpresa. -Treball cooperatiu.	-Symphony No. 94, 'Surprise', 2nd movement de Haydn	Classe, 55 minuts.
SESSIÓ 8	LA IRA	-Treballar l'emoció de la ràbia. -Treball cooperatiu.	-Fantasy and Fugue on the name "B.A.C.H." de Franz Liszt	Classe, 55 minuts.
SESSIÓ 9	MURAL LLIURE	-Treballar la creativitat i la imaginació.	-Cartulina, llapis, goma, retoladors, etc	Classe, 55 minuts.

5.6 Sessions

A continuació s'especifica per sessió les activitats que es duran a terme i les competències que es treballen.

Sessió 1: LA MÚSICA CLÀSSICA

Que sabem de la música clàssica?

En aquesta primera sessió s'introduirà als alumnes la música clàssica. La mestra començarà fent preguntes als seus alumnes sobre quins coneixements previs tenen sobre aquest estil de música i llavors farà una breu explicació del que és.

S'aprofitarà aquesta sessió per introduir els compositors que es treballaran a les següents sessions: Vivaldi, Bethoven, Mozart, Bach, Chopin, Haydn i Franz Liszt.

S'utilitzarà una dinàmica activa, on el mestre introduirà els diferents conceptes fent participar als alumnes mitjançant preguntes. A més, se'ls proporcionarà un ordinador a cada un perquè puguin cercar informació de la música clàssica i dels autors esmentats.

Competències:

- Competència en comunicació lingüística
- Competència d'aprendre a aprendre
- Competència digital
- Competència de sentit d'iniciativa i esperit emprenedor

Sessió 2 i 3: QUE SÓN LES EMOCIONS?

Una vegada s'ha parlat de la música clàssica s'introduirà el tema de les emocions. En aquesta sessió es durà a terme una activitat introductòria on es treballaran les següents emocions bàsiques; alegria, tristesa, ira, por, fàstic i sorpresa. He volgut basar-me en l'autor Ekman (2014) que classifica les emocions segons les expressions facials universalment reconegudes: por, ira, alegria, tristesa, fàstic i sorpresa.

Abans de començar, es farà un petit debat de coneixements previs on es demanarà als alumnes que saben de les emocions i quines coneixen.

Seguidament comença l'activitat, que consisteix en escoltar la peça de música de "La Primavera" de Vivaldi amb l'objectiu d'escoltar i sentir els diferents ritmes i els diferents moments de la cançó. Els alumnes hauran d'identificar les diferents emocions que els hi transmet aquesta peça musical i en quines situacions ho relacionen.

Cada alumne tindrà a la seva disposició una serie de targetes amb uns dibuixos que representen cada emoció (annex 1). L'objectiu és escoltar la música i ordenar les targetes segons el que els transmet en cada moment.

Una vegada han acabat d'escoltar aquesta peça de música, els alumnes sortiran voluntaris per explicar als seus companys la seva representació i perquè han escollit aquella emoció per representar aquell moment en concret. A continuació es farà una reflexió amb tota la classe per parlar de les emocions i en quines situacions es poden sentir, i d'aquesta manera treballar l'educació emocional.

Per acabar, es posaran en grups i crearan una composició musical amb instruments. Per dur-ho a terme utilitzaran les targetes per representar cada emoció amb un instrument diferent i llavors ho hauran de representar als seus companys i explicar com ho han fet i perquè han relacionat cada instrument amb cada emoció.

Competències:

- Competència en comunicació lingüística
- Competència d'aprendre a aprendre
- Competències socials i cíviques
- Competència de sentit d'iniciativa i esperit emprenedor

Sessió 4: LA TRISTESA

Una vegada han treballat les emocions de manera conjunta, ens centrarem en cada una.

La primera emoció que es treballarà és la **tristesa**. En aquesta activitat, l'objectiu és ensenyar que la música pot ser un recurs per ajudar a evadir moments de tristesa. Consisteix en treballar la tristesa com una cosa natural i aportant una solució. S'escoltarà la peça musical d'en Beethoven anomenada "Moonlight Sonata" (fins al minut 3:00) que representa l'emoció de tristesa.

El primer que es farà és escoltar la peça musical en silenci, tancant els ulls, sentint el que la música vol transmetre i escoltant les emocions que la música desperta en el nostre interior. I a partir d'aquí els alumnes hauran d'esbrinar de quin sentiment es tracta.

Després es parlarà sobre aquelles situacions on s'han sentit tristos i que han fet per sentir-se millor. Aquí es donarà importància a que estar trist no és dolent i en cercar coses que t'ajudin a eliminar o millorar aquesta tristesa.

A continuació, per contraposar aquesta cançó que representa el sentiment de tristesa, els alumnes a través dels ordinadors hauran de cercar en grups una música clàssica que els faci sentir alegria (per introduir l'emoció que es treballarà a la següent sessió). I finalment hauran d'explicar als seus companys perquè han escollit aquella peça musical i que els hi ha fet sentir.

Competències:

- Competència en comunicació lingüística
- Competència d'aprendre a aprendre
- Competència digital
- Competències socials i cíviques
- Competència de sentit d'iniciativa i esperit emprenedor
- Competència de consciència i expressions culturals

Sessió 5:L'ALEGRIA

En aquesta sessió es treballa l'**alegria**. Per començar, els alumnes han d'escoltar amb silenci la peça musical d'en Mozart anomenada "Rondo Alla Turca" (fins al minut 3:00). El mestre no hi podrà donar cap informació d'allò que escolten, després de l'audició, es deixarà un temps per pensar en com ens hem sentit i seran els propis alumnes que han d'explicar allò que senten i esbrinar de quina emoció es tracta.

Seguidament es farà un debat sobre els instruments que han sentit, que els ha transmès aquesta cançó i quins records han tengut. I a partir d'aquí es parlarà de l'alegria, compartint diferents situacions i experiències dels nens on hagin sentit aquest sentiment, i parlant d'aquelles cançons que ells escolten per alegrar-se. S'espera que sigui una sessió agradable.

Una vegada s'ha fet la posada en comú, cada alumne haurà de fer una representació al quadern de l'alegria i també dibuixar un instrument que per ell es relacioni amb aquesta emoció.

Competències:

- Competència en comunicació lingüística
- Competència d'aprendre a aprendre
- Competències socials i cíviques
- Competència de sentit d'iniciativa i esperit emprenedor
- Competència de consciència i expressions culturals

Sessió 6: LA POR I EL FÀSTIC

La cinquena sessió consisteix en treballar la **por**. Seguint la dinàmica de les sessions anteriors, el mestre posarà una peça musical orientada al sentiment de la por, i els alumnes l'han d'escoltar amb atenció per esbrinar de quin sentiment es tracta. La peça musical és la d'en Bach anomenada "Toccatà and Fugue in D Minor" (fins al minut 3:00)

La por és un sentiment difícil de gestionar pels nens i que a vegades preocupa a les famílies. Les pors que tenen els infants són normals i normalment són imaginàries, i van evolucionant i canviant amb l'edat. És un sentiment continu que també pot estar present en els adults però de manera distinta. I tal com diu Yáñez (2011), citat de Mosquera (2011) la música pot aliviar aquest temors i ansietats, i relaxar i disminuir la percepció del dolor.

En aquesta activitat, ens seurem en cercle per poder fer un debat i expressar-nos lliurement. Consisteix en explicar cada un una experiència on hagi sentit por i entre tots donar-li una solució perquè es pugui sentir bé. Es tractarà amb naturalitat aportant ajudes i aspectes positius sense ridiculitzar a l'infant.

Aquesta emoció es relacionarà també amb el **fàstic**. És una emoció causada per qualche cosa que consideram desagradable. Es pot relacionar amb una reacció repugnant cap a una substància o un rebuig davant un aconteixement. En aquest cas s'introduirà en el debat i es parlarà del fàstic com una reacció cap a qualche cosa que ens resulta repugnant o desagradable, i així poder comparar-ho, com dues emocions que ens provoquen reaccions de "supervivència".

Per acabar, es durà a terme una activitat de relaxació amb la peça musical d'en Chopin anomenada "Nocturne op. 9 no. 2" per tornar a la calma i ajudar a eliminar aquell sentiment desagradable de por i de fàstic.

Competències:

- Competència en comunicació lingüística
- Competència d'aprendre a aprendre
- Competències socials i cíviques
- Competència de sentit d'iniciativa i esperit emprenedor
- Competència de consciència i expressions culturals

Sessió 7: LA SORPRESA

En aquesta sessió es treballarà la **sorpresa** a partir de la relació d'una peça musical i unes il.lustracions. La peça musical és d'en Haydn anomenada "Symphony No. 94, 'Surprise', 2nd movement" (fins al minut 3:00).

Al mateix temps que els alumnes escolten la peça musical s'il·lustrarà a la pantalla una sèrie d'imatges relacionades amb la sorpresa per ajudar a l'infant a identificar-ho.

A continuació, els alumnes hauran de tornar a observar les imatges i explicar quina situació s'han imaginat amb les il·lustracions i amb la música. Això crearà un debat i els alumnes s'ajudaran per elaborar conjuntament una història a partir de la relació de la música i les imatges. I finalment ho podran relacionar amb una emoció.

En acabar, es parlarà de la sorpresa i es posaran exemples sobre diferents situacions on hagin sentit aquesta emoció.

Competències:

- Competència en comunicació lingüística
- Competència d'aprendre a aprendre
- Competències socials i cíviques
- Competència de sentit d'iniciativa i esperit emprenedor
- Competència de consciència i expressions culturals

Sessió 8: IRA

En aquesta sessió es treballarà el sentiment de **l'ira** a partir de la peça musical d'en Franz Liszt anomenada "Fantasy and Fugue on the name "B.A.C.H." "(fins al minut 3:00). Amb els ulls tancats i amb silenci els alumnes han d'escoltar la peça musical amb molta atenció.

Amb aquesta emoció l'objectiu és parlar sobre com pot afectar aquest sentiment en les nostres vides. Consisteix en reflexionar amb els alumnes de si és una emoció útil, de quines reaccions pot tenir en nosaltres i de com podem evitar aquest sentiment. Finalment es parlarà sobre quines situacions hem sentit aquesta emoció i amb l'ajuda dels companys pensar que podríem haver fet per evitar-ho.

Per acabar, per aquesta activitat me basat en l'autor Duran (2016) que proposa un taller que consisteix en crear una composició musical amb instruments amb la finalitat de tocar amb l'instrument allò que es sent en aquell moment.

En aquest cas jo ho he relacionat amb representar en parelles l'emoció de l'ira. I llavors cada parella haurà de representar als seus companys la seva composició musical i explicar per exemple quin ritme han utilitzat o en quina situació d'ira s'han basat. Aquesta activitat servirà per treure aquest sentiment de tensió i sentir-se més alliberat.

Competències:

- Competència en comunicació lingüística
- Competència d'aprendre a aprendre
- Competències socials i cíviques
- Competència de sentit d'iniciativa i esperit emprenedor
- Competència de consciència i expressions culturals

Sessió 9: MURAL LLIURE

Aquesta darrera sessió consisteix en la creació d'un mural.

És un treball que es farà en cinc grups cooperatius. Cada grup treballarà una emoció, seguint el que hem fet a classe anteriorment. Consisteix en que cada un dels alumnes del grup ha de fer un dibuix en un foli en blanc representant l'emoció que els ha tocat. I després, cada un també ha de dibuixar un instrument que relacioni amb aquella emoció.

Una vegada que tots els alumnes del grup han acabat la feina, aferraràn els dibuixos a una cartolina de color. Aquí s'hauràn de posar d'acord amb la col·locació i la decoració del seu mural. A més, els alumnes de manera consensuada hauràn de posar-li un títol original i una descripció.

Quan tots els murals estiguin acabats, es penjaran a l'aula i cada grup podrà explicar la seva feina, els seus dibuixos, quins instruments han representat, com han treballat en grup i com s'han sentit.

L'objectiu és plasmar allò que han après, que treballin la cooperació, que desenvolupin la seva imaginació i que sigui una activitat creativa i interessant.

Competències:

- Competència en comunicació lingüística
- Competència d'aprendre a aprendre
- Competència de sentit d'iniciativa i esperit emprenedor
- Competència de consciència i expressions culturals
- Competències socials i cíviques

5.7 Avaluació

La realització d'aquesta proposta dins les aules d'Educació Primària no té una repercussió en la nota. Les emocions no influeixen igual a cada persona, per tant ens fixarem en què els alumnes puguin ser ells mateixos, tinguin l'oportunitat de conèixer el què passa a dintre d'ells amb el tema emocional, i aprenguin recursos i estratègies per exterioritzar les seves emocions i els seus sentiments. I respecte a la música, en aquest cas va lligat amb la part emocional, per tant, s'avaluarà a partir de l'observació de manera conjunta.

Per aquest motiu, durant totes les sessions es farà un seguiment dels alumnes on s'observarà l'actitud, el comportament, la implicació i la participació (taula 2). Aquests ítems els observarà la mestra, i l'objectiu és informar als alumnes dels aspectes positius, els aspectes a millorar, dels seus punts forts i febles, i dels seus progressos. Aquesta avaluació continua serà essencial per el procés d'aprenentatge dels alumnes.

Taula 2

Rúbrica d'avaluació del mestre

	1	2	3
ACTITUD	Presenta una actitud negativa durant la sessió i no mostra gens d'interès.	Presenta una actitud positiva durant quasi tota la sessió, hauria de mostrar més interès.	Presenta una actitud positiva durant tota la sessió i mostra molt d'interès.
COMPORTAMENT	El seu comportament no és adequat, i no respecta als seus companys.	El seu comportament és correcte i respecta als seus companys.	El seu comportament és molt adequat, respecta i ajuda molt als seus companys.
IMPLICACIÓ	No s'implica en la sessió ni coopera amb el seu grup.	S'implica en la sessió.	S'implica en la sessió al màxim i coopera amb el seu grup.
PARTICIPACIÓ	No participa gens en l'activitat.	Participa en l'activitat però no mostra motivació.	Participa molt durant tota l'activitat de manera activa.

Per els alumnes es durà a terme una autoavaluació (taula 3). Es repartirà una rúbrica amb uns ítems al finalitzar cada sessió. Els alumnes hauran de posar un gomet verd (resposta positiva), groc (resposta imparcial) o vermell (resposta negativa). I afegir la seva opinió i reflexions.

Taula 3

Rúbrica d'autoavaluació

SESSIÓ	COM M'HE SENTIT?	HE APRÈS COSES NOVES DE LES EMOCIONS? I DE LA MÚSICA?	REFLEXIONS
1			
2			
3			
4			
5			
6			
7			
8			
9			

6. CONCLUSIONS

Amb aquest treball de fi de grau s'ha volgut parlar de la importància de l'educació emocional. He escollit aquest tema perquè considero que és necessari que els nins i nines des de petits tinguin la capacitat d'expressar i d'exterioritzar les seves emocions.

Amb la recerca d'informació s'ha volgut aportar diverses opinions de diferents autors sobre l'Educació Emocional i la Música, i la relació entre aquestes. I a partir d'aquesta recollida de dades s'ha dut a terme una proposta didàctica per crear una sèrie d'activitats on es treballi l'educació emocional a través de la música, concretament la música clàssica. L'objectiu és donar recursos per treballar l'educació emocional a les escoles perquè els alumnes desenvolupin aquesta competència.

Ha quedat reflectit la gran repercussió que pot tenir un bon treball de les emocions en el desenvolupament dels infants. És vera que és important tenir un bon resultat acadèmic però és el factor emocional que t'ajuda a millorar, a créixer com a persona i a fer front al teu futur professional i personal. Per tant, és totalment necessari introduir l'educació emocional en les escoles per aprendre a expressar-se, per transmetre allò que sents, per fer front a les situacions, per millorar l'autoestima i les relacions personals.

Aquest treball amb les emocions s'hauria de treballar durant tots els cursos perquè sigui un aprenentatge continu i perquè els alumnes es puguin desenvolupar cognitivament i emocionalment. A més, pot ajudar a millorar el clima de l'aula i beneficia tant als alumnes com als mestres.

Per aconseguir-ho és necessari un compromís entre tota la comunitat educativa. Fer feina en xarxa dins una escola és imprescindible per arribar a un objectiu. Requereix un gran esforç i la implicació de tots els docents per arribar en aquest canvi.

Dur a terme aquest treball m'ha aportat aspectes positius ja que he pogut investigar i aprendre nous coneixements de l'Educació emocional i la seva connexió amb la Música. He pogut aprendre sobre les repercussions que tenen en nosaltres. Sobre com ens pot ajudar a conèixer-nos, a relacionar-nos amb els altres, a crear vincles i a resoldre conflictes. I no només intervenen en factors socials, sinó també personals, en temes de salut i autoestima. Com a mestres sabem lo important que és que els alumnes puguin aprendre a expressar les seves emocions i com els pot influir en el seu futur.

7.BIBLIOGRAFIA

- Agulló, M. (2016) Educación emocional en la Escuela Primaria. *Cuadernos de medicina psicosomática y psiquiatría de enlace*.
Recuperat de <https://0-dialnet-unirioja-es.llull.uib.es/servlet/articulo?codigo=5790908>
- Azorín, C. (2015). El uso de la musicoterapia e un aula inclusiva. *Innovación y enseñanza en Educación Primaria*. Murcia: n.p., 229-239.
Recuperat de <http://libros.um.es/editum/catalog/view/1541/2221/2001-1>
- Barcena Penas (2006). Jarabe de música. *Revistas Padres y Maestros*. Recuperat de <https://revistas.upcomillas.es/index.php/padresymaestros/article/view/1803/1550>
- Bisquerra Alzina (2011). Educación emocional. *Revistas Padres y Maestros*. Recuperat de <http://revistas.upcomillas.es/index.php/padresymaestros/article/view/272/207>
- Bisquerra, R (2005). La educación emocional en la formación del profesorado. *Revista interuniversitaria de formación del profesorado*.
Recuperat de <https://0-dialnet-unirioja-es.llull.uib.es/servlet/articulo?codigo=2126758>
- Blasco, J. (2016) "La música como elemento de integración en primaria: un caso con discapacidad intelectual." *Revista de Nuevas Tecnologías y Sociedad*. 83. Recuperat de <https://0-dialnet-unirioja-es.llull.uib.es/servlet/articulo?codigo=5794964>
- Bonastre, C (2015) "Expresividad y emoción en la interpretación musical." MA tesis. Universidad Autónoma de Madrid. Recuperat de <https://repositorio.uam.es/handle/10486/669686>
- Caruana, A, Gomis, N (2014) *Cultivando emociones*, 2. Valencia.
Recuperat de <https://0-dialnet-unirioja-es.llull.uib.es/servlet/libro?codigo=661908>
- Duran, C (2016) Amb la música al cor i al cos . *Revista d'ensenyament de les comarques meridionals de Catalunya*. Recuperat de <https://www.raco.cat/index.php/comeduc/article/view/322062/412664>

-
- Ivette, L. (2015). Educar en la música una aproximación crítica al talento y la educación musical. *Revista de Pedagogía de la Universidad de Salamanca*. Recuperat de http://campus.usal.es/~revistas_trabajo/index.php/0214-3402/article/view/aula2015216383/13651

  - Berciano, J, Ramos, Jiménez, Jiménez-Juan (2015) "Las emociones a través de la historia de la música." Recuperat de <https://idus.us.es/xmlui/handle/11441/48257>

  - López, E (2016). La educación emocional en la Educación Infantil y Primaria. *Revista Inteligencia Emocional y Bienestar II*. Recuperat de <https://0-dialnet-unirioja-es.llull.uib.es/servlet/articulo?codigo=5573250>

  - Mosquera, I (2013). Influencia de la música en las emociones: una breve revisión. *Revista de Ciencias Sociales, Humanas y Artes*. Recuperat de <https://0-dialnet-unirioja-es.llull.uib.es/servlet/articulo?codigo=4766791>

  - Pastor-Arnau, J (2018) "Disseny, aplicació i avaluació d'un programa d'educació emocional a través de la música en 4t d'educació primària." *Revista d'Innovació i Recerca en Educació*. 12.1. Recuperat de http://revistes.ub.edu/index.php/REIRE/article/view/reire2019_12_120738/27469

  - Pastor-Arnau, J, Bermell, M, González, J (2018) "Programa de educación emocional a través de la música en educación primaria." Recuperat de <https://0-dialnet-unirioja-es.llull.uib.es/servlet/articulo?codigo=683580>

  - Remon, A. (2007) *Educación emocional: programa para educación primaria (6-12 años)*. Madrid. Recuperat de <https://books.google.es/books?hl=es&lr=&id=YeIol7bSxJAC&oi=fnd&pg=PA11&dq=musica+para+la+educacion+emocional&ots=g8rJuVxJhT&sig=Ve9AnZ5-7qbXPQr-Ds2GQt7dDrU#v=onepage&q=musica%20para%20la%20educacion%20emocional&f=false>

  - Tizón, M. A. (2015) "La influencia del estilo musical en la emoción percibida." MA tesis. Universidad Rey Juan Carlos. Recuperat de <https://www.educacion.gob.es/teseo/mostrarRef.do?ref=1197978#>

- Tizón, M (2017). Enculturación, música y emociones. *Revista Electrónica Complutense de Investigación en Educación Musical*.
Recuperat de <http://revistas.ucm.es/index.php/RECI/article/view/52430/52012>

- Vílchez, L (2015) . La música aliada de la buena educación. *Revista Crítica*..
Recuperat de <https://0-dialnet-unirioja-es.llull.uib.es/servlet/articulo?codigo=3286692>
http://www.revista-critica.com/administrator/components/com_avzrevistas/pdfs/2e69c18a37be238df2e68e99e3372f37-966-La-gram--tica-del-amor-mar-abr-2010.pdf

